

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2020 m. lapkričio 25 d.*

[Tekstas ištaisytas 2021 m. sausio 20 d. nutartimi]

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Vartotojų apsauga – Nesąžiningos sąlygos sutartyse su vartotojais – Direktyva 93/13/EEB – Sutarties sąlygos pripažinimo nesąžininga pasekmės – Nesąžiningos sąlygos pakeitimas kita – Kintamosios palūkanų normos apskaičiavimo tvarka – Leistinumai – Raginimas šalims surengti derybas“

Byloje C-269/19

dėl *Curtea de Apel Cluj* (Klužo apeliacinis teismas, Rumunija) 2019 m. vasario 27 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2019 m. kovo 29 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Banca B. SA

prieš

A.A.A.

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kuriį sudaro kolegijos pirmininkas J.-C. Bonichot, teisėjai L. Bay Larsen, C. Toader, M. Safjan ir N. Jääskinen (pranešėjas),

generalinis advokatas G. Pitruzzella,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir paraginęs pagrindinės bylos šalis bei Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnyje nurodytus suinteresuotuosius asmenis raštu atsakyti į Teisingumo Teismo pateiktus klausimus,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- *Banca B. SA*, atstovaujamos *avocați* R. Trăilescu, I.-C. Șerban, D. Cristea ir E. Tudose,
- A.A.A., atstovaujamo *avocată* C. Neamț,

[Tekstas ištaisytas 2021 m. sausio 20 d. nutartimi]

* Proceso kalba: rumunų.

- Rumunijos vyriausybės, iš pradžių atstovaujamos C.-R. Caňăr, E. Gane, O.-C. Ichim ir L. Lițu, vėliau – E. Gane, O.-C. Ichim ir L. Lițu,
- Jungtinės Karalystės vyriausybės, atstovaujamos Z. Lavery ir M. S. Brandon, padedamų baristerės A. Howard,

[Tekstas ištaisytas 2021 m. sausio 20 d. nutartimi]

- Europos Komisijos, atstovaujamos C. Gheorghiu ir N. Ruiz García,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, 1993, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288) 6 straipsnio 1 dalies išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant banko *Banca B. SA* ir A.A.A. ginčą dėl jų sudarytos sutarties dėl asmeninės paskolos suteikimo A.A.A. tariamo kai kurių sąlygų nesąžiningumo ir absoliutaus negaliojimo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 Direktyvos 93/13 dvidešimt ketvirtoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad valstybių narių teismai arba administracinės institucijos privalo disponuoti pakankamomis bei veiksmingomis priemonėmis, kad vartotojams nebūtų nuolatos taikomos nesąžiningos sutarties sąlygos.
- 4 Šios direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Ta sutarties sąlyga, dėl kurios nebuvo atskirai derėtasi, yra laikoma nesąžininga, jeigu pažeidžiant sąžiningumo reikalavimą dėl jos atsiranda ryškus neatitikimas tarp iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų vartotojo nenaudai.“
- 5 Minėtos direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Valstybės narės nustato, kad nesąžiningos sąlygos naudojamos sutartyje, kurią pardavėjas ar tiekėjas sudaro su vartotoju taip, kaip numatyta jų nacionalinės teisės aktuose, nebūtų privalomos vartotojui, ir kad sutartis ir toliau būtų šalims privaloma tomis sąlygomis, jei ji gali išlikti be nesąžiningų nuostatų.“
- 6 Tos direktyvos 7 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Valstybės narės užtikrina, kad vartotojų ir konkurentų naudai egzistuočių pakankamos ir veiksmingos priemonės, užkertančios kelią nuolatiniam nesąžiningų sąlygų naudojimui sutartyse, pardavėjų ar tiekėjų sudaromose su vartotojais.“

Rumunijos teisė

- 7 *Legea Nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori* (Įstatymas Nr. 193/2000 dėl nesąžiningų sąlygų pardavėjų ar tiekėjų ir vartotojų sudaromose sutartyse, toliau – Įstatymas Nr. 193/2000) Direktyva 93/13 buvo perkelta į Rumunijos teisę.
- 8 Įstatymo Nr. 193/2000 6 straipsnio nuostatose numatyta, kad nesąžiningos sutarties sąlygos, kurių nesąžiningumą konstatuoja pats asmuo arba pagal teisės aktus turinčios tam teisę institucijos, nesukelia pasekmių vartotojui, o sutartis, jam sutikus, toliau galioja tik tuomet, jeigu tai dar įmanoma panaikinus minėtas sąlygas.
- 9 Šio įstatymo 7 straipsnyje numatyta, kad jeigu, panaikinus nesąžiningomis pripažintas sąlygas, sutartis nebesukelia pasekmių, vartotojas turi teisę reikalauti ją nutraukti ir prireikus – nuostolių atlyginimo.
- 10 *Ordonanța Guvernului Nr. 21/1992 privind protecția consumatorilor* (Vyriausybės potvarkis Nr. 21/1992 dėl vartotojų apsaugos) 9-ąjį straipsnio g punkte, įterptame *Ordonanța de urgență a Guvernului Nr. 174/2008* (Skubusis vyriausybės potvarkis Nr. 174/2008) II straipsnio 9 punktu, numatyta, kad sudarydami su vartotojais sutartis finansinių paslaugų teikėjai privalo laikytis šių taisyklių:

„Kintamosios palūkanų normos kredito sutartims taikomos šios taisyklės:

- 1) palūkanų normos pokyčiai turi būti nepriklausomi nuo finansinių paslaugų teikėjo valios ir būti susiję su sutartyje nurodytais patikrinamų lyginamųjų indeksų svyravimais arba su tokius pokyčius lemiančių teisės aktų pakeitimais;
- 2) palūkanų norma gali kisti priklausomai nuo finansinių paslaugų teikėjo lyginamosios palūkanų normos, su sąlyga, kad ši palūkanų norma yra vienoda visiems atitinkamo ūkio subjekto fiziniams asmenims skirtiems finansiniams produktams ir neviršija tam tikro sutartyje nustatyto lygio.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 11 2007 m. birželio 5 d. A.A.A. su *Banca B.* sudarė sutartį dėl asmeninės paskolos suteikimo. Šios sutarties vykdymas buvo užtikrintas pirmo lygio 182 222 EUR dydžio hipoteka, iš kurių 179 000 EUR buvo asmeninė *Maxicredit* vienu metų fiksuotosios palūkanų normos paskola, o 3 222 EUR – komisinis atlyginimas už šios paskolos suteikimą (už 300 mėnesių laikotarpį).
- 12 Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad šiai sutarčiai buvo taikomos tokios sąlygos:
  - nagrinėjamos paskolos sutarties 5 straipsnyje pirmaisiais paskolos laikotarpio metais buvo nustatyta 7,4 % metinė palūkanų norma, o vėliau – galiojanti kintamąją lyginamąją palūkanų normą atitinkanti palūkanų norma, skelbiama banko patalpose), padidinta 1,5 procentinio punkto,
  - pagal paskolos suteikimo bendrųjų sąlygų (pridedama prie šios sutarties) 2 straipsnio 6 dalį paskolos laikotarpiu galiojančią palūkanų normą buvo galima keisti, atsižvelgiant į „kliento skolos šiai įstaigai aptarnavimo išlaidų“ pokyčius,
  - vadovaujantis šių bendrųjų sąlygų 2 straipsnio 10 dalies a punktu, paskolos laikotarpiu bankas turėjo teisę keisti palūkanų normą be paskolos gavėjo sutikimo, atsižvelgdamas į paskolos finansavimo išlaidas; šiuo atveju nauja palūkanų norma likusiai paskolos daliai turėjo būti taikoma nuo palūkanų normos pakeitimo dienos. Kintamajai palūkanų normai pasikeitus, mokėtinos palūkanos turėjo būti perskaičiuotos,

- pagal tų bendrųjų sąlygų 2 straipsnio 10 dalies b punktą paskolų su kintamąja palūkanų norma, nustatoma pagal lyginamąjį LIBOR arba EURIBOR indeksą, palūkanų norma galėjo būti keičiama atsižvelgiant į šio indekso pokyčius,
  - pagal tų pačių bendrųjų sąlygų 2 straipsnio 11 dalį nauja, kas šešis mėnesius perskaičiuojama palūkanų norma buvo skelbiama banko patalpose nuo pakeitimo įsigaliojimo dienos, o nauja palūkanų norma buvo taikoma pakeitimo dieną likusiai paskolos daliai,
  - kredito linijos suteikimo atveju paskolos gavėjui apie metinės palūkanų normos pakeitimą ir apie atnaujintą paskolos grąžinimo grafiką būdavo pranešama registruotu laišku su pažyma apie įteikimą arba paskolos gavėjas galėjo apie tą pakeitimą sužinoti iš sąskaitos išrašo, kurį galima neatlygintinai gauti banko skyriuje,
  - jei šiai įstaigai pakeitus palūkanų normą paskolos gavėjas negrąžina paskolos likučio ir priskaičiuotų palūkanų per 10 dienų nuo tos dienos, kai sužino apie tą pakeitimą, laikoma, kad paskolos gavėjas sutinka su nauja palūkanų norma.
- 13 2017 m. birželio 9 d. A.A.A. *Tribunalul Specializat Cluj* (Klužo specializuotas teismas, Rumunija) pareiškė *Banca B.* ieškinį; jame prašė nagrinėjamos paskolos sutarties su kintamąja palūkanų norma sąlygas pripažinti nesąžiningomis, taigi, niekinėmis, ir atitinkamai panaikinti remiantis šiomis sąlygomis sudarytą paskolos grąžinimo grafiką. Jis taip pat to teismo prašė įpareigoti atsakovą pakeisti minėtas sąlygas ir grąžinti jam permoką, susidariusią dėl šių sąlygų pripažinimo nesąžiningomis. Tame teisme A.A.A., be kita ko, tvirtino, kad remdamasis nagrinėjamomis sąlygomis *Banca B.* galėjo savavališkai pakeisti šią palūkanų normą ir taip pažeisti jo (kaip vartotojo) teisėtus interesus.
- 14 2018 m. sausio 23 d. sprendimu tas teismas iš dalies patenkino A.A.A. ieškinį. Teismas, be kita ko, pripažino nagrinėjamos paskolos sutarties 5 straipsnyje numatytą sąlygą niekine iš dalies tiek, kiek joje numatytas kintamosios palūkanų normos nustatymo mechanizmas, t. y. kurioje numatyta, kad galiojanti palūkanų norma yra kintamoji lyginamoji banko patalpose skelbiama palūkanų norma, taip pat niekinėmis pripažino sutarties 2 straipsnio 6 dalyje, 2 straipsnio 10 dalies a punkte ir 2 straipsnio 11 dalyje nustatytas sąlygas (kaip nurodyta šio sprendimo 12 punkte). Minėtos sutarties 2 straipsnio 10 dalies b punkto sąlyga buvo pripažinta niekine, nes bankas turėjo tik galimybę (o ne pareigą) keisti kintamąją palūkanų normą, atsižvelgiant į sutartyje nurodytus lyginamuosius indeksus, t. y. LIBOR arba EURIBOR.
- 15 Be to, *Banca B.* buvo įpareigotas konkrečiai nurodyti nagrinėjamos paskolos sutarties sąlygos dėl palūkanų turinį ir, laikantis to teismo nurodymų, apibrėžti šių palūkanų sudedamąsias dalis ir sumą. Pirma, sutarties 5 straipsnyje numatyta marža turėjo būti 1,5 procentinio punkto, padidinta EURIBOR 6 mėnesių indeksu. Antra, palūkanų normos pakeitimas turėjo priklausyti tik nuo lyginamųjų EURIBOR 6 mėnesių indeksų, padidintų fiksuotą banko nustatyta marža, o ši galėjo būti keičiama tik rašytiniu šalių susitarimu, dėl to palūkanų normos pakeitimas priklausė nuo EURIBOR 6 mėnesių indekso svyravimų.
- 16 *Tribunalul Specializat Cluj* (Klužo specializuotas teismas) teigimu, jeigu sąlyga, kuria bankui suteikiama išimtinė teisė kontroliuoti kintamosios palūkanų normos koregavimo mechanizmą, būtų netaikoma (nenurodant šio konstatavimo pasekmių), tai praktiškai reikštų sutarties pakeitimą, nes būtų nustatyta tokia pati palūkanų norma, kokia buvo taikoma pirmaisiais paskolos laikotarpio metais. Tokia situacija būtų ypač palanki komercinės veiklos subjektui, todėl bet kokios sutarties šalių derybos šiuo klausimu būtų bergždžios. Be to, tas teismas pažymėjo, kad fiksuotosios palūkanų normos nustatymas yra sutarties pakeitimas, prieštaraujantis šalių, kurios susitarė dėl kintamosios palūkanų normos, susitarimui ir sutartinių įsipareigojimų vykdymą (*pacta sunt servanda*) reglamentuojančioms Civilinio kodekso 969 straipsnio nuostatoms.

- 17 Be to, kadangi sudarant nagrinėjamą paskolos sutartį nebuvo nacionalinės hipoteka užtikrintos paskolos sutartims taikomos palūkanų normos nustatymą reglamentuojančios nuostatos, *Tribunalul Specializat Cluj* (Klužo specializuotas teismas) pagal analogiją taikė šio sprendimo 10 punkte nurodytų teisės aktų nuostatas dėl palūkanų normos nustatymo, kurios *ratione temporis* taikomos šioje byloje.
- 18 2018 m. spalio 15 d. *Banca B.* šį sprendimą apskundė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, t. y. *Curtea de Apel Cluj* (Klužo apeliacinis teismas, Rumunija).
- 19 Tame teisme *Banca B.* iš esmės teigia, kad pirmosios instancijos teismas pakeitė pagrindinėje byloje nagrinėjamos palūkanų normos apskaičiavimo metodą už visą paskolos laikotarpį ir neatsižvelgė į šalių valią sudarant pagrindinėje byloje nagrinėjamą paskolos sutartį. Dėl to tas teismas viršijo savo įgaliojimus ir nukrypo nuo naujausios Teisingumo Teismo jurisprudencijos. *Banca B.* taip pat tvirtina, kad pirmosios instancijos teismas savo sprendimą klaidingai grindė sudarant sutartį negaliojusiomis nuostatomis.
- 20 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad Rumunijos teismai skirtingai aiškino ir taikė Įstatymo Nr. 193/2000 6 straipsnį, kuriuo į Rumunijos teisę perkeltas Direktyvos 93/13 6 straipsnis, kiek tai susiję, be kita ko, su sąlygų, kuriose apibrėžiamas kintamosios palūkanų normos nustatymo remiantis neskaidriais kriterijais mechanizmas, pripažinimo nesąžiningomis pasekmėmis.
- 21 Atsižvelgdami į tai, kad vartotojo su komercinės veiklos subjektu sudaryta paskolos sutartis negali toliau galioti, jeigu komercinės veiklos subjektas praranda savo teisę gauti palūkanas, kai kurie teismai laikosi nuomonės, kad sutarties šalys turi sąžiningai, realiai ir veiksmingai derėtis dėl palūkanų normos nustatymo sąlygos tam, kad jų sudaryta sutartis ir toliau galiotų. Kai kurie kiti teismai, fiksuotosios palūkanų normos laikotarpiui pasibaigus, nurodė nuo antrųjų paskolos laikotarpio metų taikyti paskolos sutartyje nustatytą fiksuotos maržos palūkanų normą, padidintą objektyviu, skaidriu ir patikrinamu indeksu (pavyzdžiui, EURIBOR). Jurisprudencijoje taip pat buvo išsakyta nuomonė, kad nuo antrųjų metų palūkanas sudaro tik sutartyje fiksuota marža, ji taikoma ir toliau. Galiausiai kai kurie teismai laikosi nuomonės, kad turi būti ir toliau taikoma sąlyga dėl pirmaisiais metais taikytinos palūkanų normos apskaičiavimo.
- 22 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo teigimu, norint priimti sprendimą nagrinėjamoje byloje, labai svarbu nustatyti kintamosios palūkanų normos nustatymo mechanizmą apibrėžiančios sąlygos pripažinimo nesąžininga pasekmes. Pirma, toks nustatymas būtinas, kad būtų galima nustatyti, kokia palūkanų norma bus taikoma sutarties šalių teisiniam santykiams ateityje. Antra, jis būtinas ir tam, kad tas teismas galėtų priimti sprendimą dėl A.A.A. reikalavimo priteisti iš *Banca B.* permokėtas palūkanas. Konkrečiau kalbant, reikia nustatyti, ar permoka atitinka šio vartotojo faktiškai sumokėtų palūkanų ir palūkanų, apskaičiuotų remiantis 1,5 procentinio punkto marža, padidinta 6 mėnesių EURIBOR indeksu po pirmųjų paskolos laikotarpio metų, skirtumą, realiai vartotojo sumokėtų palūkanų ir palūkanų, apskaičiuotų remiantis fiksuota procentine dalimi už pirmuosius paskolos laikotarpio metus, skirtumą arba faktiškai sumokėtų palūkanų ir teismo atsižvelgiant į paskolos sutarties faktines aplinkybes nustatytos palūkanų normos skirtumą.
- 23 Šiomis aplinkybėmis *Curtea de Apel Cluj* (Klužo apeliacinis teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
- „1. Ar Direktyvos [93/13] 6 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad pripažinus, jog sąlyga, apibrėžianti kintamosios palūkanų normos nustatymo taikant formulę „fiksuota marža, padidinta lyginamąja palūkanų norma, kurią bankas taiko remdamasis neskaidriais kriterijais“ mechanizmą, yra nesąžininga, tuo atveju, kai paskolos sutartyje nustatyta fiksuotoji palūkanų norma taikoma tik pirmaisiais metais, o pagal pirma minėtą formulę apskaičiuota kintamoji palūkanų norma – paskesniais metais, nacionalinis teismas gali pakeisti sutartį, nustatydamas kintamosios palūkanų

normos apskaičiavimo metodą, grindžiamą skaidriais lyginamaisiais indeksais (LIBOR arba EURIBOR) ir banko nustatyta fiksuota marža, siekdamas užtikrinti geresnę vartotojų apsaugą ir atsižvelgdamas į paskolos sutartyje išdėstytus faktinius duomenis?

2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai, ar Direktyvos [93/13] 6 straipsnio 1 dalis turėtų būti aiškinama taip, kad pripažinus pirma nurodytą sąlygą nesąžininga, nacionalinis teismas gali sprendimu taikyti fiksuotąją palūkanų normą, atsižvelgdamas į antriesiems sutarties vykdymo metams taikytiną fiksuotą maržą arba pirmiesiems metams taikytiną fiksuotąją palūkanų normą?
3. Jeigu į antrąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai, ar Direktyvos [93/13] 6 straipsnio 1 dalis ir veiksmingumo principas turėtų būti aiškinami taip, kad, pirma nurodytą sąlygą pripažinus nesąžininga, pagal juos nacionaliniam teismui draudžiama raginti sutarties šalis derėtis siekiant naujos palūkanų normos nustatymo, nenustatant šių derybų ribų?
4. Jeigu į trečiąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai, kokiomis priemonėmis būtų galima užtikrinti vartotojų apsaugą pagal Direktyvos [93/13] 6 straipsnio 1 dalies nuostatas?“

Dėl prejudicinių klausimų

- 24 Visų pirma primintina, kad, remiantis suformuota jurisprudencija, vykstant nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo bendradarbiavimo procedūrai, įtvirtintai SESV 267 straipsnyje, pastarasis nacionaliniam teismui turi pateikti naudingą atsakymą, kuris leistų išnagrinėti jam pateiktą bylą. Atsižvelgiant į tai, prirėikus Teisingumo Teismas turi performuluoti jam pateiktus klausimus (2018 m. rugpjūčio 7 d. Sprendimo *Smith*, C-122/17, EU:C:2018:631, 34 punktą ir 2020 m. kovo 3 d. Sprendimo *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, 27 punktą).
- 25 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad šioje byloje Teisingumo Teismo nesiteiraujama dėl kriterijų, kuriais remiantis vertinamas sąlygų, kuriose numatyta pagrindinėje byloje nagrinėjamos paskolos sutarties kintamosios palūkanų normos apskaičiavimo tvarka, nesąžiningumas. Iš tiesų šioje byloje pateikti klausimai susiję tik su tokių sutarties sąlygų pripažinimo nesąžiningomis pasekmėmis.
- 26 Be to, siekiant pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui naudingą atsakymą, reikia konstatuoti, kad šiais klausimais (kuriuos reikia nagrinėti kartu), prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad jeigu sąlygos, kuriose apibrėžiama paskolos sutartyje, kaip antai nagrinėjamoje pagrindinėje byloje, naudojama kintamosios palūkanų normos nustatymo tvarka, pripažįstamos negaliojančiomis ir dėlto jas panaikinus ši sutartis nebegali toliau galioti, o jokios dispozityvios nacionalinės teisės nuostatos, kuria būtų galima tokias sąlygas pakeisti, nėra, pagal ją draudžiama, kad nacionalinis teismas nustatytų naują palūkanų normos apskaičiavimo metodą arba ragintų šalis derėtis dėl naujos palūkanų normos apskaičiavimo tvarkos nustatymo, nenustatant šių derybų ribų.
- 27 Siekiant atsakyti į šį klausimą, pirmiausia reikia priminti Direktyvoje 93/13 įtvirtintus vartotojų apsaugos, kaip ją yra išaiškinęs Teisingumo Teismas, pagrindus nesąžiningų sutarčių sąlygų srityje.
- 28 Direktyvoje 93/13 nustatyta apsaugos sistema pagrįsta tuo, kad vartotojo padėtis yra mažiau palanki nei komercinės veiklos subjekto tiek kalbant apie derybinę galią, tiek apie turimą informaciją, todėl jis priverstas sutikti su komercinės veiklos subjekto iš anksto parengtomis sąlygomis ir negali daryti įtakos jų turiniui. Dėl tokios mažiau palankios padėties minėtoje direktyvoje valstybėms narėms įtvirtinta pareiga numatyti tvarką, kuri užtikrintų galimybę patikrinti bet kurios atskirai neaptartos sutarties sąlygos galimą nesąžiningumą (2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Dziubak*, C-260/18, EU:C:2019:819, 37 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).

- 29 Taigi pagal Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį nacionalinis teismas privalo netaikyti nesąžiningų sutarties sąlygų, kad jos nesukeltų privalomų pasekmių vartotojui, nebent vartotojas tam prieštarauja (šiuo klausimu žr. 2020 m. kovo 3 d. Sprendimo *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, 58 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją). Vis dėlto sutartis iš esmės turi išlikti be jokio kito pakeitimo, išskyrus pakeitimus, kurių atsiranda dėl nesąžiningų sąlygų panaikinimo, jeigu pagal vidaus teisės normas toliau vykdyti sutartį yra teisiškai įmanoma (žr., be kita ko, 2019 m. birželio 5 d. Sprendimo *GT*, C-38/17, EU:C:2019:461, 42 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 30 Vadinas, jeigu komercinės veiklos subjekto ir vartotojo sudarytoje sutartyje esančią nesąžiningą sąlygą nacionalinis teismas pripažįsta negaliojančia, toks teismas negali papildyti šios sutarties, pakeisdamas šios sąlygos turinį (šiuo klausimu žr. 2020 m. kovo 3 d. Sprendimo *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, 59 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 31 Teisingumo Teismas nusprendė, kad jei nacionaliniam teismui būtų leidžiama keisti tokių sutarčių nesąžiningų sąlygų turinį, tokia galimybė galėtų ilgainiui kliudyti siekti Direktyvos 93/13 7 straipsnyje nurodyto tikslo. Ši galimybė padėtų panaikinti atgrasomąjį poveikį, kurį komercinės veiklos subjektams sukuria visiškas tokių nesąžiningų sąlygų netaikymas vartotojui, nes jie vis dar būtų linkę naudoti šias sąlygas, žinodami, kad net jas pripažinus negaliojančiomis, sutartis tiek, kiek būtina, galėtų būti pakeista nacionalinio teismo, ir taip būtų užtikrinti šių komercinės veiklos subjektų interesai (2012 m. birželio 14 d. Sprendimo *Banco Español de Crédito*, C-618/10, EU:C:2012:349, 69 punktą; 2014 m. balandžio 30 d. Sprendimo *Kásler ir Káslerné Rábai*, EU:C:2014:282, 79 punktą; 2019 m. kovo 26 d. Sprendimo *Abanca Corporación Bancaria ir Bankia*, C-70/17 ir C-179/17, EU:C:2019:250, 54 punktą ir 2020 m. kovo 3 d. Sprendimo *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, 60 punktą).
- 32 Vis dėlto, kai komercinės veiklos subjekto ir vartotojo sudaryta sutartis nebegali būti vykdoma panaikinus nesąžiningą sąlygą, Teisingumo Teismas pripažino, kad pagal Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį nacionaliniam teismui, taikančiam sutarčių teisės principus, nedraudžiama panaikinti nesąžiningos sąlygos ir ją pakeisti dispozityviaja nacionalinės teisės nuostata tais atvejais, kai dėl nesąžiningos sąlygos pripažinimo negaliojančia teismas yra priverstas panaikinti visą sutartį ir dėl to vartotojui gali atsirasti ypač nepalankių pasekmių (žr., be kita ko, 2014 m. balandžio 30 d. Sprendimo *Kásler ir Káslerné Rábai*, C-26/13, EU:C:2014:282, 80–83 punktus; 2019 m. kovo 26 d. Sprendimo *Abanca Corporación Bancaria ir Bankia*, C-70/17 ir C-179/17, EU:C:2019:250, 56 punktą; 2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Dziubak*, C-260/18, EU:C:2019:819, 48 punktą ir 2020 m. kovo 3 d. Sprendimo *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, 61 punktą).
- 33 Toks pakeitimas kita nuostata visiškai pateisinamas atsižvelgiant į Direktyvos 93/13 paskirtį. Iš tiesų jis atitinka Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalies tikslą, nes šia nuostata siekiama sutartyje nustatytą formalią sutarties šalių teisių ir pareigų pusiausvyrą pakeisti realia pusiausvyra, galinčia atkurti šios sutarties šalių lygybę, o ne panaikinti visas sutartis, kuriose yra nesąžiningų sąlygų (žr., be kita ko, 2014 m. balandžio 30 d. Sprendimo *Kásler ir Káslerné Rábai*, C-26/13, EU:C:2014:282, 81 ir 82 punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją; 2019 m. kovo 26 d. Sprendimo *Abanca Corporación Bancaria ir Bankia*, C-70/17 ir C-179/17, EU:C:2019:250, 57 punktą ir 2020 m. kovo 3 d. Sprendimo *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, 62 punktą).
- 34 Jeigu, esant tokiai situacijai, kokia aprašyta šio sprendimo 32 punkte, nacionalinis teisėjas negalėtų vietoj nesąžiningos sąlygos taikyti dispozityviosios nacionalinės teisės nuostatos ir būtų priverstas panaikinti visą sutartį, dėl galimų vartotojui itin neigiamų padarinių sutarties panaikinimas nebeturėtų atgrasomojo poveikio. Iš tiesų paskolos sutarties atveju dėl tokio panaikinimo likusi negražinta paskolos dalis, kurios dydis gali viršyti vartotojo finansines galimybes, iš principo taptų mokėtina nedelsiant, o tokia situacija neigiamai paveiktų veikiau vartotoją, o ne paskolos davėją, kuris dėl to nebūtų atgrasytas nuo tokių sąlygų įtraukimo į jo siūlomas sutartis (žr., be kita ko, 2014 m. balandžio 30 d. Sprendimo *Kásler ir Káslerné Rábai*, C-26/13, EU:C:2014:282, 83 ir 84 punktus; 2019 m. kovo 26 d. Sprendimo *Abanca Corporación Bancaria ir Bankia*, C-70/17 ir C-179/17, EU:C:2019:250, 58 punktą ir 2020 m. kovo 3 d. Sprendimo *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, 63 punktą).

- 35 Be to, Teisingumo Teismas taip pat yra nusprendęs, kad pagal Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį draudžiama sutarties spragas, atsirandančias panaikinus joje buvusias nesąžiningas sąlygas, pašalinti remiantis vien bendro pobūdžio nacionalinėmis nuostatomis (kurių teisės aktų leidėjas konkrečiai neįvertino, siekdamas nustatyti sutarčių šalių visų teisių ir pareigų pusiausvyrą, ir kurioms dėl to netaikoma sąžiningumo prezumpcija), taip pat kurios numato, kad teisės akto poveikis, be kita ko, papildomas teisingumo principo ar nusistovėjusių papročių poveikiu; minėtos nuostatos nėra nei dispozityvios, nei taikomos bendru sutarties šalių sutarimu (2019 m. spalio 3 d. Sprendimo *Dziubak*, C-260/18, EU:C:2019:819, 61 ir 62 punktai).
- 36 Nagrinėjamu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismui užduoda klausimą dėl pagal Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį nacionaliniam teismui suteiktų įgaliojimų tuo atveju, kai tolesnis sutarties galiojimas be nesąžiningų sąlygų būtų neįmanomas, bet nacionalinis teismas negalėtų vietoj jų taikyti dispozityviosios nacionalinės teisės nuostatos.
- 37 Nors Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalies formuluotėje šiuo klausimu nieko nepasakyta, reikia pažymėti, kad šios direktyvos tikslas yra užtikrinti aukštą vartotojų apsaugos lygį. Sąjungos teisės aktų leidėjas visų pirma Direktyvos 93/13 7 straipsnyje, aiškintiname su šios direktyvos dvidešimt ketvirta konstatuojamąja dalimi, aiškiai nurodė, kad institucijos (įskaitant teismines institucijas) privalo disponuoti pakankamomis ir veiksmingomis priemonėmis, kad vartotojams nebūtų nuolatos taikomos nesąžiningos sutarties sąlygos.
- 38 Šiuo aspektu, kaip matyti iš šio sprendimo 31–34 punktuose nurodytos jurisprudencijos, komercinės veiklos subjekto ir vartotojo sudarytoje sutarties sąlygos pripažinimo nesąžininga pasekmės turi padėti įgyvendinti du tikslus. Pirma, teismas turi užtikrinti sutarties šalių lygybės, kurią galėjo pažeisti nesąžiningos sąlygos taikymas vartotojui, atkūrimą. Antra, svarbu atgrasyti komercinės veiklos subjektą nuo tokių sąlygų įtraukimo į vartotojams sudaryti siūlomas sutartis.
- 39 Vis dėlto Direktyva 93/13 nesiūloma suvienodinti sprendimų dėl sutarties sąlygos pripažinimo nesąžininga pasekmių. Kadangi taikant Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį nesąžiningos sąlygos negali būti privalomos vartotojams, minėtų tikslų, atsižvelgiant į konkretų atvejį ir nacionalinės teisės aktus, buvo galima pasiekti paprasčiausiai netaikant vartotojui atitinkamos nesąžiningos sąlygos, o jei be šios sąlygos sutartis negalėtų išlikti – vietoj jos taikant dispozityvias nacionalinės teisės nuostatas.
- 40 Vis dėlto šios sutarties sąlygos pripažinimo nesąžininga pasekmių sąrašas nėra išsamus.
- 41 Taigi, kai nacionalinis teismas mano, kad nagrinėjama paskolos sutartis pagal sutarčių teisę nebegali toliau galioti panaikinus atitinkamas nesąžiningas sąlygas ir nėra jokios dispozityviosios nacionalinės teisės nuostatos ar nuostatos, taikytinos sutarties šalių susitarimo atveju, kurias būtų galima taikyti vietoj šių sąlygų, laikytina, kad, jeigu vartotojas neišreiškė pageidavimo išlaikyti nesąžiningas sąlygas, ir kai dėl sutarties panaikinimo jam kiltų ypač žalingų pasekmių, siekiant užtikrinti aukštą vartotojo apsaugos lygį pagal Direktyvą 93/13 ir norint atkurti realią sutarties šalių teisių ir pareigų pusiausvyrą, nacionalinis teismas turi, atsižvelgdamas į savo vidaus teisę, imtis visų priemonių, kad apsaugotų vartotoją nuo ypač žalingų pasekmių, kurias galėtų lemti nagrinėjamos paskolos sutarties panaikinimas, be kita ko, dėl komercinės veiklos subjekto reikalavimo nedelsiant grąžinti vartotojui suteiktą paskolą.
- 42 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad atsižvelgiant į aplinkybes, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje, nacionaliniam teismui nedraudžiama, be kita ko, paraginti šalis derėtis, kad būtų nustatyta palūkanų normos apskaičiavimo tvarka, su sąlyga, kad jis nustato šių derybų ribas ir šia tvarka siekiama nustatyti realią sutarties šalių teisių ir pareigų pusiausvyrą, atsižvelgiant, be kita ko, į vartotojų apsaugos tikslą, kuriuo grindžiama Direktyva 93/13.

- 43 Kaip jau priminė Teisingumo Teismas, tas teismas privalo, kiek įmanoma, taikyti savo vidaus teisę taip, kad atsirastų visi padariniai, kurie pagal nacionalinę teisę kyla atitinkamą sąlygą pripažinus nesąžininga, kad pasiektų šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje nurodytą rezultatą, t. y. kad nesąžininga sąlyga vartotojui nebūtų privaloma (šiuo klausimu žr. 2013 m. gegužės 30 d. Sprendimo *Jörös*, C-397/11, EU:C:2013:340, 52 ir 53 punktus). Tas pats pasakytina ir tuo atveju, kai, pripažinus sąlygą nesąžininga, reikia nustatyti tokio pripažinimo padarinius, kad, atsižvelgiant į šios direktyvos tikslą, būtų užtikrintas aukštas vartotojų apsaugos lygis.
- 44 Vis dėlto svarbu pažymėti, kad teismo įgaliojimai negali viršyti to, kas griežtai būtina sutarties šalių pusiausvyrai atkurti ir vartotojo apsaugai nuo ypač žalingų galimo pagrindinėje byloje nagrinėjamos paskolos sutarties panaikinimo pasekmių užtikrinti. Jeigu teismui būtų leidžiama savo nuožiūra keisti arba apriboti nesąžiningų sąlygų turinį, tokie įgaliojimai galėtų trukdyti pasiekti visus šio sprendimo 38 punkte nurodytus tikslus.
- 45 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pateiktus klausimus reikia atsakyti, kad Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip: kai pripažinus paskolos sutarties, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėje byloje, sąlygas, kuriose apibrėžiama kintamosios palūkanų normos nustatymo tvarka, nesąžiningomis po atitinkamo tokių sąlygų panaikinimo ši sutartis nebesukelia pasekmių, o šios sutarties panaikinimas vartotojams sukeltų ypač nepalankių pasekmių, ir nėra jokių teisės aktų nuostatų, kuriomis būtų galima pakeisti tas nesąžiningas sąlygas, nacionalinis teismas privalo, atsižvelgdamas į savo vidaus teisę, imtis visų reikiamų priemonių tam, kad apsaugotų vartotojus nuo jiems ypač nepalankių pasekmių, galinčių kilti panaikinus šią sutartį. Tokiomis aplinkybėmis, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje, nacionaliniam teismui nedraudžiama, be kita ko, paraginti šalis derėtis, kad būtų nustatyta palūkanų normos apskaičiavimo tvarka, su sąlyga, kad jis nustato šių derybų ribas ir šia tvarka siekiama nustatyti realią sutarties šalių teisių ir pareigų pusiausvyrą, atsižvelgiant, be kita ko, į vartotojų apsaugos tikslą, kuriuo grindžiama Direktyva 93/13.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 46 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiai teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais 6 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama: kai pripažinus paskolos sutarties, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėje byloje, sąlygas, kuriose apibrėžiama kintamosios palūkanų normos nustatymo tvarka, nesąžiningomis po atitinkamo tokių sąlygų panaikinimo ši sutartis nebesukelia pasekmių, o šios sutarties panaikinimas vartotojams sukeltų ypač nepalankių pasekmių, ir nėra jokių teisės aktų nuostatų, kuriomis būtų galima pakeisti tas nesąžiningas sąlygas, nacionalinis teismas privalo, atsižvelgdamas į savo vidaus teisę, imtis visų reikiamų priemonių tam, kad apsaugotų vartotojus nuo jiems ypač nepalankių pasekmių, galinčių kilti panaikinus šią sutartį. Tokiomis aplinkybėmis, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje, nacionaliniam teismui nedraudžiama, be kita ko, paraginti šalis derėtis, kad būtų nustatyta palūkanų normos apskaičiavimo tvarka, su sąlyga, kad jis nustato šių derybų ribas ir šia tvarka siekiama nustatyti realią sutarties šalių teisių ir pareigų pusiausvyrą, atsižvelgiant, be kita ko, į vartotojų apsaugos tikslą, kuriuo grindžiama Direktyva 93/13.

Parašai.